

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ

z dnia 2 września 1997 r.

w sprawie zakresu i rodzaju świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych, wykonywanych przez pielęgniarkę samodzielnie, bez zlecenia lekarskiego, oraz zakresu i rodzaju takich świadczeń wykonywanych przez położną samodzielnie.

Na podstawie art. 6 ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz. U. Nr 91, poz. 410) zarządza się, co następuje:

§ 1. Pielęgniarka jest uprawniona do wykonywania samodzielnie, bez zlecenia lekarskiego:

1) świadczeń zapobiegawczych obejmujących:

- a) prowadzenie poradnictwa w zakresie samoopieki w życiu z chorobą i niepełnosprawnością w stosunku do człowieka chorego i jego rodziny,
- b) psychoedukację chorych z zaburzeniami psychicznymi i uzależnieniami oraz ich rodzin, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- c) prowadzenie poradnictwa w zakresie żywienia dorosłych oraz dzieci zdrowych,
- d) prowadzenie poradnictwa w zakresie żywienia dzieci chorych, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa pediatrycznego,
- e) prowadzenie poradnictwa w zakresie sprawowania opieki nad dziećmi z grup dyspenseryjnych, pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie pielęgniarstwa w środowisku nauczania i wychowania lub uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa pediatrycznego,
- f) pielęgnację skóry i błon śluzowych z zastosowaniem środków farmaceutycznych i materiałów medycznych,
- g) wykonywanie szczepień ochronnych w ramach kalendarza szczepień i na zlecenie właściwych jednostek organizacyjnych służby zdrowia oraz wystawianie związanych z tym zaświadczeń, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- h) organizację izolacji chorych zakaźnie w miejscach publicznych i w warunkach domowych,

2) świadczeń diagnostycznych obejmujących:

- a) wykonywanie badania fizykalnego, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- b) wykonywanie badania fizykalnego umożliwiającego wczesne wykrywanie chorób sutka, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- c) kierowanie na badania diagnostyczne i (lub) pobieranie materiałów do badań diagnostycznych, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa; rodzaje pobieranych materiałów do badań i rodzaje badań diagnostycznych określa załącznik nr 1 do rozporządzenia,
- d) kierowanie na badania i (lub) pobieranie materiałów do badań bakteriologicznych (mocz, kał, płwocina, wymazy z nosa, gardła i narządów płciowych i inne wydzieliny), pod warunkiem

uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,

- e) wykonywanie testów diagnostycznych dla oznaczenia ciał ketonowych i glukozy we krwi i w moczu,
- f) oznaczanie glikemii za pomocą glukometru,
- g) wykonywanie badań przesiewowych oraz kierowanie do lekarzy, pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie pielęgniarstwa w środowisku nauczania i wychowania lub w zakresie pielęgniarstwa środowiskowego (rodzinnego),
- h) wykonywanie EKG, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- i) wykonywanie pulsoksymetrii,
- j) wykonywanie pomiarów stężenia gazów biorących udział w procesie oddychania (gazometrii, kapnometrii), pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii,
- k) ocenę wydolności oddechowej metodą spirometrii,
- l) wstępną ocenę ciężkości urazów i organizację bezpiecznego transportu chorego,
- t) ocenę stopnia i powierzchni oparzeń oraz podjęcie działań leczniczych w ramach pomocy przedlekarskiej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- m) ocenę stanu świadomości chorego z wykorzystaniem właściwych metod oceny (schematów, klasyfikacji), pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii lub uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- n) ocenę poziomu znieczulenia pacjenta oraz relaksometrię, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii,
- o) prowadzenie bilansu wodnego,
- p) ocenę stopnia przewodnienia pacjenta dializowanego, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- q) ocenę i monitorowanie bólu oraz innych objawów u przewlekle chorych objętych opieką paliatywną oraz ocenę wydolności fizycznej chorego, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- r) ocenę jakości życia chorego objętego opieką paliatywną, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,

3) świadczeń leczniczych obejmujących:

- a) ustalanie diety w żywieniu ludzi chorych, w oparciu o obowiązujące w tym zakresie wytyczne,
- b) dobór i wykorzystanie różnych technik karmienia u chorych,
- c) zakładanie zgłębnika do żołądka i odbarczenie treści,
- d) wykonywanie zabiegów z zastosowaniem ciepła i zimna,
- e) zakładanie cewnika do pęcherza moczowego i usuwanie założonego cewnika,
- f) płukanie pęcherza moczowego,
- g) wykonywanie zabiegów doodbytniczych (lewatywa, wlewka, kroplówka),
- h) dobór sposobów i opatrywanie oparzeń, ran, odleżyn (do III° włącznie) oraz przetok, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- i) zdejmowanie szwów, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- j) doraźne podawanie tlenu,
- k) tlenoterapię, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- l) wykonywanie inhalacji,
- ł) stosowanie baniek lekarskich,
- m) wykonywanie kaniulacji żył obwodowych,
- n) podawanie dożylnie leków oraz kroplowe przetaczanie dożylnie płynów w ramach postępowania w resuscytacji krążeniowo-oddechowej według obowiązujących standardów postępowania w stanach nagłych, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- o) doraźną modyfikację stałej dawki leczniczej insuliny krótkodziałającej,
- p) kroplowe przetaczanie dożylnie płynów, podawanie dożylnie leków (Heparinum, Natrium Chloratum 0,9%, Glucosum 5%, Natrium Chloratum 10%, Calcium 10%) oraz modyfikację ich dawki, w trakcie trwania dializy, zgodnie z planem leczenia ustalonym dla danego pacjenta oraz obowiązującymi w danym zakładzie opieki zdrowotnej standardami, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- q) doraźną modyfikację dawki leczniczej leku przeciwbólowego i leków stosowanych w celu łagodzenia innych dokuczliwych objawów (duszność, nudności, wymioty, lęk, delirium) u chorych objętych opieką paliatywną, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,

- r) podawanie na zlecenie lekarskie dożylnie, zewnątrzożonowe i podskórne leków łagodzących dokuczliwe objawy u chorych objętych opieką paliatywną, z uwzględnieniem nowoczesnych technik (stosowanie analgezji sterowanej przez chorego- PCA, ciągłego podawania leków i płynów podskórnie przy użyciu zestawu „Buterfly” oraz infuzorów), pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- s) przygotowanie chorych (i ich rodzin) leczonych metodami: Ciągła Ambulatoryjna Dializa Otrzewnowa (CADO), Automatyczna Dializa Otrzewnowa (ADO) i hemodializa oraz hiperalimentacja — do współudziału w prowadzonym leczeniu, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- t) wykonywanie intubacji dotchawiczej w sytuacjach nagłych, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii,
- u) wykonywanie defibrylacji, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- v) zastosowanie unieruchomienia przy złamaniach kości i zwichnięciach oraz przygotowanie chorego do transportu,
- w) zlecenie transportu chorego,
- x) prowadzenie psychoterapii podstawowej oraz wykorzystanie elementów psychoterapii kwalifikowanej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,

4) świadczeń rehabilitacyjnych obejmujących:

- a) prowadzenie rehabilitacji przytóżkowej w celu zapobiegania powikłaniom wynikającym z unieruchomienia,
- b) prowadzenie usprawniania ruchowego (siadanie, pionizacja, nauka chodzenia, nauka samoobsługi),
- c) prowadzenie aktywizacji podopiecznych z wykorzystaniem elementów terapii zajęciowej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- d) prowadzenie terapii kreatywnej i rehabilitacji chorych wymagających opieki paliatywnej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- e) prowadzenie instruktażu w zakresie treningu pęcherza moczowego u chorych z problemem nietrzymania moczu, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- f) prowadzenie instruktażu w zakresie hartowania i kształtowania kikuta amputowanej kończyny, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,

- g) rehabilitację podopiecznych z zaburzeniami psychicznymi, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- h) wnioskowanie o objęcie opieką społeczną, pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie pielęgniarstwa środowiskowego (rodzinnego).

§ 2. W związku z samodzielnym wykonywaniem świadczeń leczniczych pielęgniarka jest uprawniona do podania pacjentowi doraźnie w nagłych wypadkach, bez zlecenia lekarza, leków zamieszczonych w wykazie stanowiącym załącznik nr 2 do rozporządzenia.

§ 3. 1. Pielęgniarka zatrudniona w zakładzie opieki zdrowotnej informuje, bez zbędnej zwłoki, lekarza o samodzielnym wykonaniu świadczeń wymienionych w § 1 oraz o podanych lekach.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do pielęgniarki wykonującej opiekę nad pacjentem poza zakładem opieki zdrowotnej, jeżeli w jej obecności pacjent zostanie objęty opieką lekarską.

§ 4. Płożna jest uprawniona do wykonywania samodzielnie:

1) świadczeń zapobiegawczych obejmujących:

- a) sprawowanie opieki przedkoncepcyjnej nad kobietą w celu przygotowania jej do świadomego planowania rodziny, sprawowania opieki nad noworodkiem i niemowlęciem,
- b) prowadzenie poradnictwa w zakresie przygotowania rodziny do pełnienia funkcji prokreacyjnej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- c) prowadzenie czynnego poradnictwa w odniesieniu do kobiet ciężarnych oraz kierowanie do lekarzy specjalistów,
- d) przygotowanie kobiet do prowadzenia samoobserwacji we wszystkich okresach życia w celu wczesnego wykrywania i likwidacji czynników ryzyka schorzeń nowotworowych,
- e) prowadzenie czynnego poradnictwa w odniesieniu do kobiet ze schorzeniami ginekologicznymi,
- f) ustalanie diety w poszczególnych okresach życia kobiety, w ciąży fizjologicznej i ciąży wysokiego ryzyka,
- g) przeprowadzanie wizyt patronażowych u położnicy i noworodka (niemowlęcia),
- h) prowadzenie poradnictwa w zakresie żywienia noworodków i niemowląt zdrowych,
- i) pielęgnację skóry i błon śluzowych z zastosowaniem środków farmaceutycznych i materiałów medycznych,

- j) wykonywanie szczepień ochronnych u noworodków w ramach kalendarza szczepień, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,

2) świadczeń diagnostycznych obejmujących:

- a) pobieranie materiałów do badań i wykonywanie testów diagnostycznych:
 - ciążowego,
 - na obecność białka w moczu,
 - oznaczenie poziomu glukozy we krwi,
- b) kierowanie na badania i (lub) pobieranie materiałów do badań diagnostycznych; rodzaje pobieranych materiałów do badań i rodzaje badań diagnostycznych określa załącznik nr 3 do rozporządzenia,
- c) pobieranie materiałów do badań bakteriologicznych (mocz, kał, płwocina, wydzielina z dróg rodnych, inne wydzieliny),
- d) wykonywanie badania fizykalnego, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- e) wykonywanie badania fizykalnego umożliwiającego wczesne wykrywanie chorób sutka,
- f) wykonywanie i interpretację badań służących ocenie stanu zdrowia płodu i ciężarnej, polegających na:
 - badaniu położniczym zewnętrznym,
 - badaniu położniczym wewnętrznym,
 - kardiokografii,
- g) wykonywanie pomiarów stężenia gazów biorących udział w procesie oddychania:
 - gazometrii, kapnometrii, pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie anesteziologii i intensywnej terapii,
- h) wykonywanie pulsoksymetrii,
- i) ocenę stanu świadomości chorej z wykorzystaniem właściwych metod oceny (schematów, klasyfikacji), pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- j) wykonywanie EKG, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- k) prowadzenie bilansu wodnego,

3) świadczeń leczniczych obejmujących:

- a) prowadzenie i przyjęcie porodu fizjologicznego,
- b) prowadzenie porodu w wodzie, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- c) nacięcie, znieczulenie miejscowe i szycie krocza naciętego oraz pękniętego I° według obowiązujących standardów postępowania,

- d) wykonywanie zabiegu Credego u noworodka,
- e) zdjęcie szwów z krocza,
- f) płukanie pochwy,
- g) wykonywanie zabiegów doodbytniczych (lewa-tywa, wlewka, kroplówka),
- h) wykonywanie zabiegów z zastosowaniem ciepła i zimna,
- i) stosowanie baniek lekarskich,
- j) wykonywanie inhalacji,
- k) doraźne podawanie tlenu,
- l) tlenoterapię, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- t) zakładanie cewnika do pęcherza moczowego i usuwanie założonego cewnika,
- m) płukanie pęcherza moczowego,
- n) dobór sposobów i opatrywanie ran, odleżyn (do III° włącznie), pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- o) zdejmowanie szwów z ran pooperacyjnych, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- p) wykonywanie kaniulacji żył obwodowych,
- q) podawanie dożylnie leków oraz kroplowe przeta-czanie dożylnie płynów w ramach postępowania w resuscytacji krążeniowo-oddechowej według obowiązujących standardów postępowania w stanach nagłych, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- r) doraźną modyfikację dawki leczniczej leku prze-ciwbólowego, w leczeniu choroby nowotworo-wej u chorych przewlekłe, pod warunkiem odby-cia kursu specjalistycznego,
- s) wykonywanie intubacji dotchawiczej w sytu-acjach nagłych, pod warunkiem uzyskania tytu-łu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w za-kresie anestezjologii i intensywnej terapii,
- t) wykonywanie defibrylacji, pod warunkiem od-bycia kursu specjalistycznego,
- u) udzielanie pomocy położniczej w nagłych przy-padkach przed przybyciem lekarza:
 - udzielanie pomocy ręcznej w porodach miednicowych,
 - ręczne wydobycie łożyska w przypadku krwo-toku (masaż macicy, zabieg Credego),
 - tamponowanie pochwy w przypadku pęknię-cia szyjki macicy,
 - obrót wewnętrzny w przypadku porodu bliź-niaczego, gdy po urodzeniu się pierwszego płodu drugi znajduje się w położeniu po-

przecznym, a zawiodła próba wykonania ob-rotu zewnętrznego,

v) zlecenie transportu chorego,

4) świadczeń rehabilitacyjnych obejmujących:

a) ćwiczenia usprawniające w ciąży, połogu i scho-rzeniach ginekologicznych,

b) prowadzenie rehabilitacji przyłożkowej w celu zapobiegania powikłaniom wynikającym z unie-ruchomienia,

c) prowadzenie usprawniania ruchowego (siada-nie, pionizacja, nauka chodzenia, nauka samo-obstugi),

d) aktywizację podopiecznych z wykorzystaniem elementów terapii zajęciowej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego.

§ 5. W związku z samodzielnym wykonywaniem świadczeń leczniczych położna jest uprawniona do po-dania pacjentowi doraźnie w nagłych przypadkach, bez zlecenia lekarza, leków zamieszczonych w wykazie sta-nowiącym załącznik nr 2 do rozporządzenia, a w przy-padku braku możliwości interwencji lekarskiej, gdy zwłoka w ich podaniu stwarza zagrożenie dla życia i zdrowia matki i(lub) dziecka — również leków za-mieszczonych w wykazie stanowiącym załącznik nr 4 do rozporządzenia.

§ 6. 1. Położna zatrudniona w zakładzie opieki zdro-wotnej informuje bez zbędnej zwłoki lekarza zatrudnio-nego w tym zakładzie o samodzielnym wykonaniu świadczeń wymienionych w § 4 oraz o podanych le-kach.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do położ-nej sprawującej opiekę nad pacjentem poza zakładem opieki zdrowotnej, jeżeli w jej obecności pacjent zosta-nie objęty opieką lekarską.

§ 7. Pielęgniarka, położna przy podejmowaniu czynności związanych z samodzielnym wykonywa-niem świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych nie powinna wykraczać poza swoje umiejętności zawodowe, a w szczególności podejmować czynności wymagających umiejętności zawodowych, uzyskiwanych w drodze doskonalenia zawodowego w odpowiedniej formie kształcenia po-dyplomowanego.

§ 8. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Zdrowia i Opieki Społecznej:

w z. K. Kuszewski

Załączniki do rozporządzenia Ministra
Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia
2 września 1997 r. (poz. 750)

Załącznik nr 1

RODZAJE MATERIAŁÓW POBIERANYCH DO CELÓW DIAGNOSTYCZNYCH
I RODZAJE BADAŃ DIAGNOSTYCZNYCH

Rodzaj materiału	Rodzaj badania
rew	morfologia OB cukier jonogram mocznik kreatynina cholesterol Hbs czas krzepnięcia* obecność HCV, HIV*
mocz	badanie ogólne
kał	Pasożyty rew
plwocina	BK

* Dotyczy wyłącznie chorych dializowanych.

Załącznik nr 2

WYKAZ LEKÓW, DO KTÓRYCH PODAWANIA CHOREMU BEZ ZLECENIA LEKARZA
JEST UPRAWNIONA PIELĘGNIARKA I POŁOŻNA*

Lp.	Grupa leków	Nazwa leku**	Postać	Droga podania(wskazania)
1	2	3	4	5
1	Leki przeciwbólowe	Paracetamolium Metamizolum Natriicum	tabl., syrop, czopek tabl., czopek	doustnie, doodbytniczo doustnie, doodbytniczo
2	Leki miolityczne	Drotaverini Hydrochloridum Vegantalgin Tolargin	tabl. tabl., czopek czopek	doustnie doustnie, doodbytniczo doodbytniczo
3	Leki przeciwgorączkowe	Paracetamolium Metamizolum Natriicum AC. Acetylsalicylicum AC. Acetylsalicylicum c. Acidum Ascorbicum	tabl. czopek tabl. czopek tabl. tabl.	doustnie, doodbytniczo doustnie doodbytniczo doustnie doustnie

1	2	3	4	5
4	Leki przeczyszczające	Suppositoria Glyceroli Altra Alax	czopek. draż. draż.	doodbytniczo doustnie doustnie
5	Leki przeciwbiegunkowe	Carbo medicinalis Tanninum Albuminatum	tabl. tabl.	doustnie doustnie
6	Leki nasenne/uspokajające	Hydroxyzinum Neospasmina Tinctura Valerianae	draż.,syrop płyn płyn	doustnie doustnie doustnie
7	Leki podwyższające stężenie glukozy we krwi	Glucagoni Hydrochloridum Glucosum 20%	amp., fiolki amp.	dożylnie, domięśniowo <i>doraźnie w przypadku niedocukrzenia</i>
8	Leki stosowane w niewydolności wieńcowej serca	Glyceroli Trinitras	tabl.	pod język <i>doraźnie w zaostrzeniu objawów choroby</i>

* W podstawowej dawce terapeutycznej według obowiązujących zasad dawkowania.

** Dotyczy leków zarejestrowanych w Polsce.

Załącznik nr 3

RODZAJE MATERIAŁÓW POBIERANYCH PRZEZ POŁOŻNĄ DO CELÓW DIAGNOSTYCZNYCH
I RODZAJE BADAŃ DIAGNOSTYCZNYCH

Rodzaj materiału	Rodzaj badania
kwrew	morfologia cukier test obciążenia glukozą przeciwciała anty Rh Hbs odczyn serologiczny w kierunku kiły test na fenylketonurię test na hypotyreozę
mocz	badanie ogólne
wydzielina z dróg rodnych	GC i stopień czystości pochwy, cytologia szyjki macicy

WYKAZ LEKÓW, DO KTÓRYCH PODAWANIA CHOREMU JEST UPRAWNIONA POŁOŻNA*

Lp.	Grupa leków	Nazwa leku**	Postać	Droga podania	Wskazania
1	Hormony tylnego płata przysadki	Oxytocinum	amp.	dożylnie na błonę śluzową nosa	stymulacja czynności skurczowej macicy w III okresie porodu trudności w odpływie pokarmu w okresie połogu
2	Leki oksytotyczne	Demoxytocinum	tabl.	pod język	krwawienie poporodowe i hipotonia mięśnia macicy trudności w odpływie pokarmu w okresie połogu
		Methylergometrini Maleas	amp.	dożylnie, domięśniowo	poporodowa atonia macicy krwawienie poporodowe ręczne usunięcie łożyska
3	Leki miolityczne	Papaverini Hydrochloridum	amp.	dożylnie, domięśniowo	nadmierna czynność skurczowa mięśnia macicy
		Drotaverini Hydrochloridum	tabl., amp.	domięśniowo	nadmierna czynność skurczowa mięśnia macicy
4	Leki parasympatykolityczne	Hyoscini Butylbromidum	amp. draż., czopek	dożylnie, doustnie, doodbytniczo	nadmierna czynność skurczowa mięśnia macicy
5	Leki działające depresyjnie na OUN	Magnesii Sulfas	amp.	dożylnie	stan przedrzucawkowy, rzucawka

* W podstawowej dawce terapeutycznej według obowiązujących zasad dawkowania.

** Dotyczy leków zarejestrowanych w Polsce.